

Lähtemisen pakot ja mahdollisuudet syrjäseuduilla

Pakolaistaustaisten nuorten asuinpaikkavalinnat viranomaispuheen kohteena

Tiina Sotkasiira

Tässä artikkelissa tarkastellaan suomalaiselle maaseudulle turvapaikanhakijoina muuttaneiden nuorten asuinpaikanvalintoja paikallistason toimijoiden näkökulmasta. Tavoitteena on siirtää nuorten ja maahanmuuttajien maansisäistä muuttoliikettä koskevan tarkastelun painopistettä yksilöperspektiivistä politiikkaan ja niihin tapoihin, joilla oleskeluluvan saaneita turvapaikanhakijoita ja heidän valintojaan kategorisoidaan ja hallinnoidaan. Artikkelin aineisto on koottu haastattelemalla maaseudulla sijaitsevien vastaanottokeskuspaikkakuntien johtoa sekä turvapaikanhakijoiden vastaanottamisesta ja maahanmuuttajien kotouttamisesta vastaavia viranhaltijoita ja muita toimijoita. Nuorten kannalta ei ole yhdentekevää, millaiseen positioon heidät asemoidaan. Kun turvapaikanhakijat ajatellaan elämänsä alussa oleviksi ”nuoriksi”, heitä kannustetaan tekemään valintoja ja etenemään kohti tavoitteitaan. Tämä tarkoittaa yleensä muuttoa maalta kaupunkiin. ”Pakolaisten” taas ajatellaan hyötyvän maaseudulta löytyvästä turvasta ja vakaudesta. ”Pakolaisiin” liitetään myös ajatus taloudellisista riskeistä. Ristiriitaiset odotukset asettavat pakolaistaustaiset nuoret ikään kuin puun ja kuoren väliin: kunnissa samanaikaisesti pelätään ja toivotaan heidän lähtöään. Nuoria koskevat puhetyt ovat yhteydessä maaseutukunnissa koettuun rakenteelliseen eriarvoisuuteen erityisesti suhteessa siihen, millaisia koulutus- ja työmahdollisuuksia niissä on verrattuna kaupunkiympäristöihin.

Asiasanat: Nuoret, turvapaikanhakijat, maaseutu, syrjäseutu, asuinpaikkavalinnat

Viime vuosikymmeninä tutkijat ovat havainnoineet globaaleissa muuttoliikkeissä sekä keskustan ja periferian välisessä suhteessa tapahtuneita muutoksia. Rae Dufty Jonesin (2014, 368) mukaan merkille pantavia ilmiöitä ovat olleet kansainvälisten muuttoliikkeiden voimistuminen sekä suunnan muutos. Euroopasta, mistä aiemmin lähdettiin joukolla muualle, on tullut liikkuvuuden kohde. Utta on sekin, että maaseudulle suuntautuva kansainvälinen muuttoliike kasvaa (de Lima 2012; Hugo & Morén-Alegret 2008). Uusi tutkimustieto kyseenalaistaa vallitsevaa ymmärrystä, jonka mukaan kansainvälinen liikkuvuus koskisi vain kaupunkialueita ja että maaseutu olisi globaaleista muuttovirroista irrallinen pysähtyneisyyden saareke (Bell & Osti 2010, 202; Cloke, Milbourne & Widdowfield 2003). Maaseutu ei pelkää luovuta asukkaitaan kaupunkiin, vaan liikehdintä keskustojen ja periferioiden välillä on monensuuntaista (Milbourne 2007; Milbourne & Kitchen 2014).

Yksi esimerkki kasvukeskusten ulkopuolelle suuntautuvasta globaalista muuttoliikkeestä on turvapaikanhakijoiden ja pakolaisten asettuminen maaseudulle ja syrjäseutujen vastaanottokeskuksiin (Hubbart 2005; Radford 2017; Wren 2003). Vuonna 2015 Suomessakin perustettiin tai otettiin uudelleen käyttöön muutamassa kuukaudessa lähes kaksisataa uutta vastaanottoyksikköä, joista suuri osa sijaitsi maaseudulla (YLE 2017). Tämä tarkoitti, että hyvin lyhyen ajan sisällä maalle muutti tuhansia nuoria, pääasiassa alle 29-vuotiaita miehiä. Siinä missä turvapaikanhakijoiden sukupuolijakauma on herättänyt julkista keskustelua, turvapaikanhakijoina Suomeen tulleiden ikärakenne on jäänyt vähemmälle huomiolle. Näin siitä huolimatta, että viime vuosina noin kolmannes turvapaikkaa Euroopasta hakeneista on ollut alle 18-vuotiaita ja jopa 80 prosenttia alle 35-vuo-

taita (Eurostat 2016; 2017). Valtaosan sekä aikuisten että alaikäisinä Suomeen tulleiden turvapaikkahakemuksista jättivät Irakin, Somalian, Albanian ja Afganistanin kansalaiset (Maahanmuuttovirasto 2018; 2017).

Nuorisotutkimuksessa on viime vuosina kirjoitettu maaseudulla vallitsevasta, erityisesti nuoria ja nuoria aikuisia koskevasta lähtemisen pakosta (*mobility imperative* -käsitteestä ks. Farrugia 2016). Tästä näkökulmasta on kiinnostavaa, että nuorten turvapaikanhakijoiden saapuminen pieniin maaseutumaisiin kuntiin nostatti vilkasta julkista keskustelua tekijöistä, jotka mahdollistaisivat heidän jäämisensä sinne. Osa maaseutu- ja kylätoimijoista kiinnostui tulevaisuudennäkymästä, jossa syrjäseutu muodostuisi pesäpaikaksi maan rajojen takaa sinne muuttaneille perheille ja yksin saapuneille turvapaikanhakijoille (Kylätoiminta ry 2017; Latvamantila 2015; Maa- ja metsätalousministeriö 2016). Mediassa laajempaa kannatusta sai kuitenkin näkemys, jonka mukaan turvapaikanhakijat kohtaavat maaseudulla samat rakenteelliset ja diskursiiviset pakot kuin siellä kasvaneet nuoret ja jättävät siksi maaseudun ja muuttavat Etelä-Suomen kaupunkiin (Mäntymaa 2015; Mäntymaa & Tuominen 2015; Saari 2016).

Tässä artikkelissa turvapaikanhakijoiden Suomen sisäistä liikkuvuutta ja paikallaan pysymistä tuottavia tekijöitä tarkastellaan sosiaalisesti rakentuvina eli ajassa elävinä ja muuttuvina diskursiivisina pakkoina ja mahdollisuuksina. Ymmärrän diskurssit Sari Pietikäisen ja Anne Mäntysen (2009, 27) tapaan historiallisesti suhteellisen sitkeiksi, vuorovaikutustilanteesta toiseen käytetyiksi ja tunnistettavissa oleviksi tavoiksi merkityksellistä ja kuvata erilaisia ilmiöitä ja tapahtumia tietyllä tapaa ja tietyistä näkökulmista. Diskursiivisuuteen liittyvät myös erilaiset valta-asetat, joista käsin voi määritellä ja kategorisoida sekä itseään että muita tavalla,

joka synnyttää ideologisia ja käytännöllisiä seurauksia ja vaikutuksia. Artikkelissa kysyn, millaisilla puhetavoilla turvapaikanhakijoina Suomeen tulleita, iältään valtaosin nuoria ihmisiä, asemoidaan paikalleen maaseudulle, millaisin puhetavoin heitä houkuteltaan tai pakotetaan liikkeelle kohti kaupunkeja sekä mitä seurauksia näillä diskursseilla on heidän toimijuudelleen. Maaseutu on näille nuorille paitsi mahdollinen asuinpaikka, myös diskursiivisesti muotoutuva maisema, jossa eri toimijoiden puhuvat ja liikkumisen institutionaaliset kehykset tuottavat heille erilaisia subjektiasemia ja sitä kautta rakentuvia mahdollisuuksia liikkua tai jäädä aloilleen.

Analysoin artikkelissa vastaanottokeskuspaikkakuntien johtavien viranhaltijoiden sekä turvapaikanhakijoiden vastaanottamisesta ja kotouttamisesta vastaavien toimijoiden haastatteluja. Heidän ajatuksiinsa nojaten pohdin, löytyykö maalaispaikkakunnilta tahtoa lähteä purkamaan lähtemisen pakkoa tuottavia rakenteita ja diskursseja sekä vahvistamaan niitä tekijöitä, jotka mahdollistaisivat turvapaikanhakijoina Suomeen muuttaneiden nuorten elämän maaseudulla. Poliitikassa halukkuutta tähän vaikuttaisi olevan: lukuisissa politiikka-asiakirjoissa nuoret ja maahanmuuttajat nimitään tärkeiksi tulevaisuuden tekijöiksi, joita toivotaan asukkaiksi maaseudulle (Sotkasiira 2016a; 2016b). Tavoitteenani on näin tarkentaa maaseudulla asuvien nuorten asuinpaikkavalintoja koskevan tutkimuksen (esim. Kiilakoski 2016; Nugin 2014; Tuuva-Hongisto, Pöysä & Armila 2016) luomaa kuvaa liittämällä maaseudun ja kaupungin välistä muuttoa koskeviin tarkasteluihin globaalin muuttoliikkeen näkökulmaa.

Diskursiivisesti rakentuva lähtemisen pakko ja mahdollisuus

David Farrugia (2013; 2016) katsoo, että alueellinen eriarvoisuus voimistaa liikkuvuuden merkitystä maaseudulla syntyneiden ja kasvaneiden nuorten elämässä. Esimerkiksi Julie Rugg ja Anwen Jones (1999), Gill Jones (1999), Hernan Cuervo sekä Johanna Wyn (2012) ovat dokumentoineet, miten poismuutosta on muodostunut tärkeä osa nuorten elämäntulkua maaseudulla. Myös Suomessa yhteiskuntatieteellinen tutkimus on todentanut kehityksen, jonka myötä harveneva koulu- ja palveluverkosto saa eri-ikäiset maaseudun asukkaat liikkeelle, joko omaehtoisesti tai pakon edessä (Tedre & Pulkkinen 2010; 2011; Harinen 2012; Pöllänen, Voutilainen & Tedre 2016). Silva Tedren ja Anneli Pulkkinen (2011, 301) mukaan lähteminen on maaseudulla sosiaalinen ja fyysinen välttämättömyys, koska siellä sujuvan arjen mahdollistavat toiminnot, kuten asioiminen, ostosmahdollisuudet ja monet sosiaaliset kohtaamispaikat, sijaitsevat yhä kauempana kodeista. Nuorten kohdalla kuljetut matkat pitenevät lukioiden ja ammatillisen koulutuksen kouluverkon harvenemisen vuoksi. Monen kohdalla jo toisen asteen koulutuksen aloittaminen johtaa poismuuttoon (Vaattovaara 2015; Käyhkö 2016).

Käsitettä lähtemisen pakko on käytetty viittaamaan niihin rakenteellisiin eriarvoisuuksiin ja kaupunkielämää idealisoiviin diskursseihin, jotka säätelevät nuorten muuttoliikettä maalta kaupunkiin (Farrugia 2016). Monet maa- ja syrjäseudulla asuvien nuorten arkea tarkastelleet tutkijat arvioivat, että myös Suomessa muutto kaupunkiin on syrjäseudun nuorille sosiaalinen pakko ja ”elämän välttämättömyys”, jota alueiden välinen taloudellinen eriarvoisuus sekä kaupunkien

eduksi kääntyvä maaseutumaisten ja kaupunkimaisten alueiden välinen symbolinen kilpailu voimistavat (Tuuva-Hongisto ym. 2016, 93–96; Kiilakoski 2016, 10).

Tilastot tukevat havaintoja kaupungistumisesta ja nuorten ”valumisesta” maakuntakeskuksiin ja Etelä-Suomeen (esim. Kytö & Kral-Leszczynska 2013). Maaseutumaisissa kunnissa syntyy määrällisesti tarkasteltuna vähän lapsia, ja niiden väestö on usein iäkkäämpää kuin kaupungeissa (Miettinen 2015, 14). Toisaalta tilastot eivät kerro koko totuutta kaupungistumisilmiöstä. Lukujen taakse voi jäädä piiloon tieto siitä, että kaikki nuoret eivät suinkaan muuta kaupunkiin (Jamieson 2000; Harinen 2014). Esimerkiksi sosiaaliset verkostot, koulussa viihtyminen ja vahva paikallisidentiteetti kiinnittävät nuoria synnyinseuduilleen (Sinkkonen-Tolppi 2005). On havaittu, että perhe, tyytyväisyys arkiin elinolosuhteisiin sekä esimerkiksi suhde ympäröivään luontoon sitovat syrjäseudulla asuvia nuoria kotiin ja sen lähiympäristöön (Kiilakoski 2016; Tuuva-Hongisto ym. 2016, 100; Käyhkö 2017).

Maahanmuuttajanuorten asuinpaikan valintaa koskevissa tarkasteluissa on kiinnitetty huomiota erityisesti sosiaalisten suhteiden merkitykseen sekä koulutuksen ja palvelujen, kuten kielikurssien ja asuntojen, saatavuuteen maan sisäistä muuttoliikettä ohjaavina tekijöinä. Antti Kivijärven (2016) mukaan nuoret maahanmuuttajamiehet kertovat arvostansa pienempiä paikkakuntia Suomessa asumisen alkuvaiheen mutkattomien koulutuspolkujen ja palveluiden saavutettavuuden vuoksi sekä siksi, että niissä paikallisiin nuoriin tutustuminen on helpompaa kuin väkirikkaissa ja ”kasvottomissa” kaupungeissa. Arvostukset ovat kuitenkin vain yksi monista maahanmuuttajanuorten muuttopäätökseen vaikuttavista tekijöistä. Vähintäänkin yhtä merkityksellistä on, että opiskelu- ja työllistymismahdollisuudet keskittyvät Suomessa kaupunkiseuduille.

Näin ollen myös Kivijärvi (mt.) arvelee, että valtaosa maahanmuuttajataustaisista nuorista hakeutuu ajan mittaan suurempiin kaupunkikeskittymiin.

Yksilön vastuuta ja valinnanmahdollisuuksia korostavassa uusliberalistisessa ilmapiirissä eläviltä nuorilta odotetaan toimijuutta, mutta toisaalta nuoret tiedostavat heitä ohjaavien rakenteiden paineet (esim. Aaltonen 2012, 180). Nuoret kuitenkin eroavat merkittävästi toisistaan siinä, miten he käytännössä pystyvät muuttamaan asioiden kulkua ja millainen käsitys heillä on omasta muutosvoimastaan (emt., 181). Nuorten toimijuus ja mahdollisuudet tehdä valintoja eivät ole pelkästään yksilöiden tahdosta kiinni, vaan niihin vaikuttavat heidän käytettävissään olevat resurssit, joita puolestaan määrittävät esimerkiksi sukupuoli, paikallisuus, etnisuus ja (vanhempien) luokkatausta (esim. Furlong 2009; Harinen 2012; Käyhkö 2017; Skeggs 2004).

Karen Evansin (2002; 2007) käyttämä käsite rajoitettu toimijuus ohjaa huomaamaan, että yksilön toimijuus on aina sosiaalisesti paikantunutta. Toimijuuteen vaikuttavat niin yksilön menneisyys, kuviteltavissa olevat tulevaisuudet kuin myös rakenteet, institutionaaliset puitteet sekä yksilön subjektiiviset käsitykset niistä. Iso-Britanniassa turvapaikanhakijoiden maantieteellistä asuttamista tutkinut Patricia Hynes (2011) on todennut valtion vieraannuttavan turvapaikanhakijat yhteiskunnasta näennäisen vapaaehtoisella, mutta käytännössä pakoksi muodostuvalla turvapaikanhakijoiden hajasijoittamisella. Hynes väittää, että turvapaikanhakijat joutuvat mukautumaan hajasijoittamispolitiikkaan, mutta toisaalta he haastavat itseensä kohdistuvia pakkoja hakeutumalla tekemisiin niiden paikkojen ja ihmisten kanssa, joita heidän elämänsä tuodaan ulkopuolelta.

Toimijuuden ja sen rajoitusten välisen jännitteen kautta tarjoutuu kiinnostava tarkastelukulma siihen, millaisia mahdollisuuksia

turvapaikanhakijoina Suomeen muuttaneiden nuorten asuinpaikkaa koskeville valinnoille maaseudun diskursiivisessa maisemassa avautuu. Analyysini keskittyy niihin diskursiivisiin kehystyksiin ja politiikkoihin, jotka muokkaavat turvapaikanhakijoina Suomeen muuttaneiden nuorten siirtymiä maaseutupaikkakuntien vastaanottokeskuksista kuntiin ja turvapaikanhakijan liminaalisesta positioista suomalaisen yhteiskunnan jäsenyyteen (vrt. Hynes 2011). Olen hakenut virikkeitä analyysiini paitsi liikkumisen pakkoa (Farrugia 2016), myös liikkuvuuden eriarvoisuutta näkyviksi tekevästä teoretisoinneista (esim. Anderson 2013). Zygmund Baumanin (1998, 45) mukaan ihmisten kyky liikkua ja pysyä paikallaan on osa globaalia hierarkiaa, joissa tietyille etuoikeutettujen ryhmille fyysinen, taloudellinen ja kulttuurinen liikkuvuus on mahdollista, kun taas marginaalissa olevat pakotetaan paikallisuuteen tai vaihtoehtoisesti heidät pakotetaan liikkeeseen vastentahtoisesti. Joukossamme on aina niitä, jotka kulkevat itse valitsemiaan polkuja ja niitä, jotka ovat sidottuja paikoilleen.

Päätäjien vaikuttavat äänenpainot

Tätä artikkelia varten analysoidut yksilohaastattelut on tehty viidessä kunnassa, joihin perustettiin vastaanottokeskus vuonna 2015. Suomen ympäristökeskuksen tilastoluokituksen perusteella tutkimukseen valittiin eri puolilla Suomea sijaitsevia maaseutumaisia kuntia, joiden koko vaihtelee vajaan 1 500 asukkaan kunnasta noin 28 000 asukkaan kuntaan. Joidenkin kuntien verraten suuri asukasmäärä voi antaa harhaanjohtavan kuvan kaupunkimaisuudesta, sillä asukasluvultaan suuremmat maaseudun kunnat ovat tyypillisesti syntyneet kuntaliitosten seurauksena. Vastaanottokeskukset on myös usein

sijoitettu hieman kuntakeskuksia syrjempään.

Periferia ja syrjäseutu ymmärretään artikkelissa diskursiivisesti rakentuviksi ja suhteellisiksi kategorioiksi. Toisin sanoen tietyt alueet ja paikkakunnat määritetään syrjäisiksi suhteessa taloudellisen, poliittisen, ideologisen sekä kulttuurisen vallankäytön ympärille muodostuviin keskuksiin, joihin niitä verrataan (Paasi 1995, 237, 255). Luokittelen tutkimuspaikkakunnat syrjäseuduiksi, koska haastattelemani henkilöt puhuvat kotikunnistaan käyttäen erilaisia syrjäisyydestä kertovia ja sitä tuottavia diskursseja (maaseudusta periferiana ks. Hartikainen 2016). He esimerkiksi puhuvat ongelmista, jotka liittyvät kunnan demografiseen kehitykseen, alhaiseen syntyvyyteen ja nettomuuton negatiivisuuteen. Tutkimukseen osallistuneet henkilöt voivat kuvata syrjäisyyttä viittaamalla kunnan kasvukeskuksia korkeampaan työttömyyteen tai siihen, että julkiset liikenneyhteydet koetaan paikkakunnalla riittämättömiksi. Periferian kokemus voi syntyä myös elämisestä suoremman kunnan “kainalossa”, jolloin syrjäisyysdiskurssin ytimenä voi olla esimerkiksi viivytystaistelu kuntaliitosta vastaan tai kiista palveluiden saatavuudesta kunnan eri osissa.

Maantieteellisestä sijainnistaan johtuen tutkimuspaikkakunnat ovat syrjäisyyden suhteen erilaisessa asemassa, mutta jokaisessa täytyy useampi yllä mainituista syrjäisyyden mittareista. Kunnat myös eroavat toisistaan niiden maahanmuuttohistorian suhteen, sillä maahanmuuttajien määrät, maahanmuuton syyt, maahanmuuttotyön perinteet ja toimijat poikkeavat toisistaan eri puolilla maata (Martin, Mäntylä & Pakkanen 2013). Joissakin Suomen kunnissa ulkomailta syntyneet ovat perinteisesti olleet kausityövoimaa, kuten marjanpoimijoita, tai he tulevat suoraan töihin esimerkiksi kasvihuoneille tai konepajoihin, kun taas toisissa kunnissa merkittävin muutosy on paikkakunnalla tai sen läheisyydessä sijaitseva vastaanottokeskus. Kunnilla

on myös erilaisia historioita kiintiöpakolaisen vastaanottamisen suhteen. Haastattelujen ajankohtana kaikilla paikkakunnilla turvapaikanhakijoiden ja pakolaisten asettuminen kuntaan oli tuore ja keskustelua herättävä asia, ja haastatteluissa keskityttiin nimenomaan pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden tilanteeseen.

Pyysin haastateltaviksi henkilöitä, jotka ovat työssään tekemisissä kunnan johtamisen, elinkeinopolitiikan ja/tai maahanmuuttokysymysten kanssa. Mukana on maahanmuutto-, monikulttuurisuus- ja pakolaistyötä tekeviä viranhaltijoita sekä kunnanjohtajia. Lisäksi sisällytin analysoitavaan aineistoon vastaanottokeskusten johtajien haastattelut, koska vastaanottokeskuksilla on merkittävä rooli oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden kuntiin ohjaamisessa. Haastattelut toteutettiin pääosin vuosina 2016–2017. Tutkimukseen osallistujille kerrottiin, että tutkimusta tehdään maaseutunäkökulmasta ja että heidän kuntansa on valittu tutkimukseen sen vuoksi, että kyse on maaseutumaiseksi luokitellusta kunnasta, johon on vuoden 2015 aikana perustettu vastaanottokeskus.

Haastattelut rakentuivat seuraavan kahdeksan teeman ympärille: haastatteluun osallistuvan henkilö- ja työnkuva, haastattelupaikkakunnan maahanmuuttohistoria, vastaanottokeskuksen perustaminen ja tilanne haastatteluhetkellä, oleskeluluvan saaminen, kotoutuminen, kunnan asukkaiden (ml. maahanmuuttajataustaisen väestön) hyvinvointi, väestösuhteet ja turvallisuus sekä tulevaisuuskuva. Aineistonkeruu oli osa laajempaa maahanmuuttajien hyvinvointia sekä väestösuhteita koskevaa tutkimusta, mutta tämän artikkelin kannalta tärkeiksi määrittäviä näkökantoja haastatteluaineistoon syntyi erityisesti silloin, kun keskustelimme oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden sekä kunnan tulevaisuudesta.

Pääosa 17:stä haastatellusta henkilös-

tä oli valtakulttuurin edustajia, valkoisia, Suomessa syntyneitä eri-ikäisiä miehiä ja naisia, mutta mukana oli myös muutamia maahanmuuttajataustaisia henkilöitä, joita tutkimuspaikkakunnilla oli rekrytoitu mukaan vastaanotto- ja kotouttamistyöhön. Heitä toimii haastattelupaikkakunnilla muun muassa neuvontatyössä ja esimiestehtävissä. Haastateltavat kokivat maahanmuuton sensitiiviseksi aiheeksi, ja useimmille oli tärkeää, ettei heitä voi tunnistaa aineistosta. Vähäväkisissä kunnissa kerätyn aineiston anonymisointiin onkin syytä kiinnittää erityistä huomiota. Tästä syystä en kerro, missä haastattelut on tehty, ja olen myös muokannut haastattelusitaateista esimerkiksi murteellisia ilmaisuja ja paikkakuntakohtaisia nimityksiä tunnistamisen vaikeuttamiseksi.

Aloitin analyysin erottelemalla haastatteluaineistosta nuoriin sekä lähtemiseen ja jäämiseen liittyvät tekstikatkelmat. Keskitin siihen, kuinka tutkimuspaikkakuntien viranhaltijat ja vastaanottokeskusten johtajat rakentavat käsitystä maahanmuuttajataustaisista nuorista ja heidän toimijuudestaan asuinpaikkaa koskevissa neuvotteluissa. Kävin aineistoa läpi kysymällä, mitkä valinnat haastateltavat näkevät nuorille turvapaikanhakijoille mahdollisiksi, mahdolltomiksi tai tarkoituksenmukaisiksi siinä tilanteessa, kun he oleskeluluvan saatuaan muuttavat pois vastaanottokeskuksista, ja kuinka nämä oletukset muuttuvat, kun aikaa on kulunut ja nuori on omaksunut suomalaisessa yhteiskunnassa tärkeiksi katsottuja tietoja ja taitoja. Hyödynsin analyysissä subjektiposition käsitettä, joka korostaa puhetaipojen valtaa määrittää ihmisille tietyt toimintaa rajoittavat ja mahdollistavat paikat (Jokinen, Juhila & Suoninen 1999, 68). Subjektipositiolla tarkoitan tässä yhteydessä haastateltavien jatkamia suhteellisen vakiintuneita käsityksiä turvapaikanhakijanuorten asemasta suhteessa paikkakunnan nykytilannetta ja tulevaisuutta

koskeviin kategorisointeihin ja kertomuksiin (Törrönen 2001).

Esimerkiksi Heli Sjöblom-Immala (2012; 2016) on tutkimuksissaan käsitellyt maahanmuuttajien ja Antti Kivijärvi (2016) erityisesti maahanmuuttajataustaisten nuorten asuinpaikkavalintoja. Oma tutkimukseni taas tutkii sellaisten henkilöiden, lähinnä viranomaisten, puhetta, joiden työ ja toiminta paikallistasolla mahdollistavat turvapaikanhakijoille tietynlaiset valinnat sekä sulkevat joitakin valintoja pois. Tällä näkökulmavalinnalla siirrän painopistettä yksilöperspektiivistä politiikkaan ja niihin tapoihin, joilla maahanmuuttajia, ja tässä tapauksessa erityisesti oleskeluluvan saaneita turvapaikanhakijoita, kategorisoidaan ja hallinnoidaan. Merkille pantavaa on, että haastattelupuheessa elävät rinnakkain ja toisiinsa kietoutuneina paikkakunnilla elävät ”oikeat” pakolaistaustaiset nuoret sekä diskursiivisesti rakentuva turvapaikanhakijan kulttuurinen hahmo, johon liitetään esimerkiksi kulttuuriin (arabialainen, islam), ikään (nuori) ja sukupuoleen (mies) kytkeytyviä, usein moraalisesti latautuneita ominaisuuksia (ks. Huttunen 2004, 139).

Seuraavaksi kuvaan tutkimuspaikkakuntien yleistä asenneilmapiiriä ja suhtautumista vastaanottokeskusten perustamiseen. Tämän jälkeen selvitän, millaisia subjektipositiota paikkakuntien viranhaltijat ja vastaanottokeskusten johtajat tuottavat turvapaikanhakijoina Suomeen muuttaneille nuorille ja kuinka nämä positiot rakentavat heidän toimijuuttaan. Tutkimukseni kontekstissa toimijuus tarkoittaa ennen kaikkea mahdollisuutta valita, minne asettuu asumaan siinä tapauksessa, että saa oleskeluluvan Suomeen. Niiden nuorten, joiden oleskelulupaprosessi on edelleen kesken tai jotka ovat saaneet yhden tai useampia kielteisiä päätöksiä hakemukseensa, tilanne on hyvin erilainen kuin oleskeluluvan saaneilla nuorilla, joilla lain mukaan on mahdollisuus liikkua vapaasti

Suomessa. Turvapaikkaprosessia läpikäyvien nuorten toimijuus ja siihen kohdistuvat rajoitukset ovat tärkeä tutkimusaihe (Allsopp, Chase & Mitchell 2015; Ottosson, Eastmond & Cederborg 2017), joka jää kuitenkin tässä artikkelissa sivuun erityisluonteensa vuoksi. Artikkelin lopuksi kiinnitän huomioni diskursiivisen asemoinnin vaikutuksiin, jotka tulevat näkyviksi pakolaisten kuntiin ohjauksen käytännöissä.

Tyyppitarina vastaanottokeskuksen perustamisesta syrjäseudulle

Kansallisessa politiikassa suhtautuminen oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden maantieteelliseen sijoittumiseen on Suomessa verraten yksimielistä: virallinen kotouttamispolitiikka pyrkii asuttamaan sekä kiintiöpakolaiset että muut kansainvälisen suojelun tarpeen vuoksi oleskeluluvan saaneet eri puolille Suomea ja ehkäisemään muuttoliikkeen keskittymistä pääkaupunkiseudulle (Työ- ja elinkeinoministeriö 2016). Elinkeino-, liikenne- ja ympäristö- eli ELY-keskusten tehtäväksi on annettu neuvotella kuntien kanssa siitä, että ne sitoutuvat vastaanottamaan ja kotouttamaan niihin muuttavat pakolaiset. Varsinkin turvapaikanhakijoiden määrän lisääntyttyä vuonna 2015 hallituksen edustajat viestivät tavoitteestaan vähentää oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden muuttoliikettä pääkaupunkiseudulle. Valtion kotouttamisohjelmassa (Työ- ja elinkeinoministeriö mt.) hajasijoittamista perustellaan tarpeella vähentää asuntokysyntää suurimmissa Etelä-Suomen keskuksissa. Maahanmuuttovirasto on ohjeistanut vastaanottokeskuksia siihen, että ne tukevat taloudellisesti turvapaikanhakijoiden muuttoa pois vastaanottokeskuksista lähinnä silloin, kun muutetaan sen ELY-kes-

kuksen alueelle, jolla vastaanottokeskus sijaitsee (Maahanmuuttovirasto 2016). Keskukset saattavat esimerkiksi myöntää muuttoavustuksia vain niille, jotka muuttavat vastaanottokeskuksesta lähikuntiin (Mäntymaa 2016).

Paikallistasolla suhtautuminen vastaanottokeskuksen perustamiseen ja siitä syntyvään muuttoliikkeeseen on moninaista ja osin ristiriitaista (Sotkasiira 2016a). Kun pienelle paikkakunnalle perustetaan vastaanottokeskus, kunta ja sen asukkaat ovat monella tapaa uuden edessä (vrt. Sotkasiira & Haverinen 2016; Kelahaara & Mattila 2017). Kuntaan muuttaa nopeasti paljon uutta väkeä, jota kukaan ei tunne entuudestaan ja jonka oleskelun kestoa ei tiedetä. Kuntalaisten suhtautuminen vastaanottokeskukseen ja sen asukkaisiin vaihtelee. Osalla ihmisistä on suuria odotuksia vastaanottokeskusta kohtaan. Turvapaikanhakijoista toivotaan väestökadon kokeneille alueille uusia asukkaita ja uutta ”virtaa” (vrt. Sotkasiira 2016a; 2016b). Eräs pitkään kunnassa työskennellyt mutta vasta turvapaikanhakijoiden saapumisen myötä kotouttamistyöhön perehtynyt haastatteleman viranhaltija kuvailee myönteistä suhtautumista näin: ”Kaiken kaikkiaan on hienoa, että tänne on tultu jostakin muualta (...) Täällä kun tätä muuttoliikettä nyt ei hirveän paljon tapahdu. Meille on tullut jostakin ihan jostain muualta ihmisiä, jotka ovat vähän sekoittaneet tätä pakkaa.” Toiset taas ovat ennakkoluuloisia tulijoita kohtaan ja pelkäävät, että muuttajat tuovat mukanaan kilpailua jo entuudestaan niukoista resursseista (vrt. Hubbard 2005; Sotkasiira & Haverinen 2016). Sama haastateltava selittää paikkakunnalla sosiaalisessa mediassa käytyä kovasanaista keskustelua seuraavasti: ”Varmaan on ihan tällamoista, että kun on omassa kunnassakin työttömyyttä tai joillakin huonosuuta tai muuta, niin ehkä semmoista, että nyt nuo saa kaikkea, mutta me ei saada.”

Vastaanottokeskuksen perustamiseen liittyi tutkimuspaikkakunnilla ainakin jonkin verran kuohuntaa ja eripuraa, mutta kun

keskus oli toiminnassa ja yhteistyö keskuksen ja kunnan välillä oli saatu toimimaan, niissä alettiin huolestua vastaanottokeskuksen lakkauttamisesta. Keskusten asukkaiden ja kuntalaisten yhteiselon myötä heräsi huoli paikkakunnalle juurtuneista turvapaikanhakijoista, joiden on muutettava muualle. Turvapaikanhakijoiden parissa vapaaehtoistyötä tekevät pelkäsivät tilannetta, jossa kuntaan jo kotiutuneet ihmiset joutuvat muuttamaan kauas paikkakunnalle syntyneistä mutta usein vielä hauraista tukiverkostoista. Haastatteluissa kuntien elinvoimasta vastaavat viranhaltijat taas kantoivat huolta vastaanottokeskuksen aikaansaaman työn ja sen asukkaiden mukanaan tuoman toimeliaisuuden siirtymisestä muualle.

Toisaalta pienissä kunnissa pelätään myös, että vastaanottokeskus tuo paikkakunnalle nuoria aikuisia, jotka eivät löydä sieltä työtä ja toimeentuloa (Sotkasiira 2016a; 2016b). Tämä huoli näyttää, tosin varsin pienen aineistoni varassa arvioituna, koskevan erityisesti rakennemurroksen läpikäyneitä entisiä teollisuuspaikkakuntia ja niitä kuntia, joissa on aiemmin sijainnut jonkun merkittävän työnantajan, kuten valtion, toimipaikka, joka on sittemmin lakkautettu. Menneiden ”loiston päivien” ja nykyisen ahdingon vertailu on erityinen diskursiivinen kehystys, josta käsin myös vastaanottokeskuksen merkitystä tarkastellaan. Marko Kelahaaran ja Markku Mattilan (2017, 30) Kauhavan vastaanottokeskusta koskevassa tutkimuksessa siteerataan paikallispolitiikan mielipidekirjoitusta näin:

Onko millään enää väliä? Ensin valtio vei poliisit Kauhavalta. Sitten vietiin maistraatti, käräjäoikeus ja työvoimatoimisto. Aikaisemmin jo lakkautettiin Lentosotakoulu ja vietiin verotoimisto jne. Mitä saatiin vaihdossa? Ensin vastaanottokeskus, ja saadaanko kaupan päälle palautuskeskus? Ei tunnu olevan oikein hyvä kauppa. Mitä seuraavaksi? Voikohan rautatien kääriä pois?

Niillä paikkakunnilla, joilla on tarvetta työvoimalle, asenneilmapiiri on myönteisempi ja haastateltavien toiveet tulevaisuuden suhteen pelkoja suurempia. Oleskeluluvan saaneista turvapaikanhakijoista toivotaan ”siemenvettä”, joka kääntäisi muuttoliikkeen suunnan laajemminkin. Eräs haastattelemani kunnanjohtaja selitti tulevaisuuden suunnitelmiaan käyttämällä vesipumppua metaforana sille, että pieni joukko pakolaisia toisi mukanaan uuden mahdollisuuden kunnan kehitykselle. ”Jos me onnistuttaisiin siinä, että vaikka 30 jäisi tänne, mikä on prosentuaalisesti tähän väkimäärään nähden tosi iso, niin väittäisin, että se 30 toimisi eräänlaisena siemenvetenä. Se alkaisi vetää tänne lisää sitten, jopa isommista paikkakunnista”, hän toteaa. Kunnanjohtajan ajatus pohjaa paitsi toiveisiin, myös kokemustietoon, sillä esimerkiksi Närpiöön ja Lieksaan alun perin verraten pieni pakolaisryhmä houkutti ajan mittaan satoja uusia asukkaita (Mattila & Björklund 2013; Kananen & Sotkasiira 2015).

Haastatteluaineistoni perusteella ei ole mahdollista arvioida tarkasti, mitkä tekijät eri kunnissa vaikuttavat siihen, kuinka vastaanottokeskuksiin ja niiden asukkaisiin suhtaudutaan ja millaisia tulevaisuuskuvia heidän varaansa rakennetaan. Aineisto kuitenkin vakuuttaa lukijansa siitä, että jokaisella paikkakunnalla on vastaanottokeskuksen ympärille syntynyt verraten yhdenmukainen kertomus, jota puhujat varioivat omista positioistaan käsin. Kunnissa ”tiedetään”, mitä niissä ajatellaan maahanmuutosta ja miksi. Kun aineistoa tarkastellaan kokonaisuutena, siitä on mahdollista kiteyttää maaseudun vastaanottokeskusten ympärille kehkeytnyt tyyppitarina, joka kietoo yhteen syrjäisyyden diskursseja: pohdintoja niistä vaikeuksista, joiden kanssa kunnassa on viime vuosina ja vuosikymmeninä kamppailtu sekä sitä haurasta toiveikkuutta, jota nuorten turvapaikanhakijoiden saapuminen on tuonut paikka-

kunnalle. Tarina muodostuu väestönkasvuun liittyvien toiveiden ja todellisuudessa tapahtuvan poismuuton välisen ristiriidan varaan (vrt. Sotkasiira 2016a). Nuoret turvapaikanhakijat koetaan mahdollisuudeksi hidastaa tai jopa kääntää keskittymiskehityksen suuntaa, mutta samalla tähän mahdollisuuteen liittyy paljon epävarmuutta. Sitä tuottavat niin kansallinen ja poukkoilevaksi koettu pakolaispolitiikka kuin paikallisten mahdollinen muutosvastarinta sekä jo pitempään jatkunut kaupungistuminen ja keskittämisen aika, jonka viimeisimpään vaiheeseen Sami Moisio (2012, 195–302) viittaa metropolivaltion rakentamisena.

Liikkuvat nuoret ja maaseudun rauhaa tarvitsevat pakolaiset

Edellä kuvatun tyyppitarinan ohella haastattelujen diskursiivinen analyysi tuottaa tietoa erilaisista subjektiasemista, joita haastateltavat tarjoavat turvapaikanhakijoina Suomeen saapuneille nuorille. Jännite lähtemisen ja jäämisen välille ei siis rakennu ainoastaan toiveiden ja todellisuuden välisen ristiriidan ympärille. Kyse on myös tulijoille tarjolla olevista subjektipositioista, jotka kytetään yksilön joko todelliseen tai hänelle oletettuun elämänhistoriaan ja identiteettikategorioihin (Törrönen 2000, 246–248). Ne myös kiinnittävät paikallisyhteisön sisällä kiertäviin kertomuksiin ja uskomuksiin paikallisuudesta, nuoruudesta ja pakolaisuudesta.

Haastatteluissa on tunnistettavissa hetkiä, jolloin puhujat asemoivat turvapaikanhakijat elämänhistoriansa alussa oleviksi nuoriksi. Tällöin heidän toiveitaan ja tarpeitaan asuinpaikan suhteen tarkastellaan ensisijaisesti toimeliaisuuden (tai toimettomuuden uhan) näkökulmasta. Päivi Harisen (2014, 153) mukaan syrjäseutujen nuoret elävät arkeaan todeksi yhteiskunnassa, jossa nuoruuden

diskursiiviset kehykset rakentuvat koulutusyhteiskunnan asettamista hyvän elämän vaatimuksista. Ihanteena on toimelias, sosiaalisesti kyvykäs, rohkea, itsenäinen ja eteenpäin menevä nuori. Nämä samat ihanteet kuuluvat haastateltavien puheessa silloin, kun oleskeluluvan saaneita pakolaisia tarkastellaan ikäryhmänsä edustajina. Tällöin puheessa painottuvat toimeliaisuuden edut ja toisaalta uhat, joita toimeettomuus aiheuttaa nuorille. Eräs haastattelemani kaupunginjohtaja kuvailee ensin maahanmuuton keskittymistä pääkaupunkiseudulle ”isoksi päivittäiseksi haasteeksi” ja kertoo haasteiden liittyvän nuorten syrjäytymiseen koulutuksen ja työn ulkopuolelle erityisesti suurissa kaupungeissa. Hän arvelee ilman koulutusta ja työtä jäävien päätyvän ongelmiin: ”Se nuorisoyoukkue, joilla ei ole koulutuspaikkaa, koulupaikkaa tai mitään työtäkään, niin eihän siitä mitään hyvää seuraa, jos kuukausia vaan mennään ja ei tehdä yhtään mitään, niin se on heille [suurten kaupunkien päättäjille] kyllä aika iso haaste.” Nuorten on siis opiskeltava ja hakeuduttava töihin.

Huolimatta siitä, että haastateltavat liitvät nuorten turvapaikanhakijoiden poismuuttoon uhkakuvia, kuten jengiytymisen ja yksinäisyyden, heidän joukossaan vallitsee yksimielisyys siitä, että nuoret kuitenkin muuttavat maalta kaupunkiin. Lausahdukset, kuten ”täältä on aina jouduttu lähtemään” ja että nuorten lähtemiseen on ”jouduttu tottumaan”, esittävät poismuuton sosiaalisena faktana, johon maaseudulla asuvien on mukauduttava (ks. myös Kiilakoski 2016, 37). Näkemykset asiassa voivat olla ehdottomia, kuten seuraavassa siteeratulla maahanmuuttotyöntekijällä, joka on jo pitkään tehnyt töitä pakolaisten kanssa:

Haastateltava: No siis, täällähän on [ammattillisessa oppilaitoksessa] mahdollisuus muutamaan, siellä on merkonomi- ja rakennusmieskursseja,

tai tämmöistä peruskurssitason MAVA - maahanmuuttajavalmentavia, että siellä vielä opetellaan kieltä. (...) Nuoremmita, jotka ovat tulleet näiden joukossa, niin näitä 16, 17 [vuotiaita], niin ovat myös lukiopolkua läheneet. Käyneet ensin lukioon valmentavaa, et pääsisivät täällä ihan suomenkieliseen lukioon.

Tutkija: No entäs, kun ammattikoulu on käyty tai joku pätevyys hankittu, niin mitä ihmiset sitten tekevät?

Haastateltava: Muuttavat toiselle paikkakunnalle.

Tekijät, joilla haastateltavat järkeilevät turvapaikanhakijoina maalle muuttaneiden lähtöä kaupunkiin, ovat pitkälti samoja, joilla Suomessa syntyneet sekä muualta Suomeen muuttaneet nuoret perustelevat maaltamuuttoaan (esim. Ollila 2008; Kiilakoski 2016; Kivijärvi 2016; Penttinen 2016). He puntaroivat lähtemisen pakkoa tai vaihtoehtoisesti jäämisen mahdollisuuksia ennen kaikkea yhteiskunnan perusrakenteiden ja erityisesti julkisten ja kaupallisten palveluiden saatavuuden sekä nuorille tärkeäksi katsotun ”pöhinän” näkökulmasta. Keskustelimme tutkimukseen osallistuneen vastaanottokeskuksen työntekijän asiasta näin:

Haastateltava: Oletko käynyt koskaan Pihtiputaalla?

Tutkija: Olen, olen. Tuttua seutua.

Haastateltava: Niin, jos siellä on keihäskarnevaali yhtenä päivänä. Sit odotat 364 päivää keihäskarnevaalia. Niin on se silleen, oikeasti, jos rehellisiä ollaan, niin pitäisi olla se työpaikka tai todellinen opiskelupaikka siellä. Et jos niitä jompaakumpaa pystytään tarjoamaan, niin ok.

Tutkija: Mutta että muussa tapauksessa ajattelet, että ihmiset lähtevät?

Haastateltava: Niin minäkin tekisin, itsekin.

Aineistositaatissa puhuja asettuu turvapaikanhakijoiden asemaan ja sanoittaa tästä positiosista lähtemisen pakkoa ilmaisevan käsityksensä, jonka mukaan maalta on muutettava kaupunkiin opiskelupaikan ja töiden perässä. Ilman niitä maaseudun on mahdoton kilpailla nuoresta väestöstä kaupunkialueiden kanssa. Myös eräs perhetyöntekijä pohdiskelee asiaa aineistossani:

Varmaan [kuulen] omilta lapsilta niin paljon, että he eivät ole halunneet asua, kun ei ole työtä, ei ole semmoista. Et ajatellaan nyt näitä (...) mitä he täällä tekevät, jos ei ole työtä?

Nuorten näkökulmasta pienet kunnat näytettyvät ”käpykylinä”, joista ei löydy ”jatkoedellytyksiä”, kuten opiskelu- ja työpaikkoja. Toisaalta niinä hetkinä, joina valtaosaltaan nuoriin turvapaikanhakijoihin suhtaudutaan kotimaastaan paenneina ja vaikean elämänkohtalon omaavina pakolaisina, puhe kääntyy usein yksilöiden haavoittuvuuteen ja maaseudun mahdollisuuksiin. Tällöin ei niinkään puhuta toimijoista, jotka haluavat mennä elämässään eteenpäin, vaan puheessa korostuvat turvallisuuskysymykset sekä tarve erilaisille palveluille ja yhteisön tarjoamalle suojalle. Niin kunnanjohtajat kuin pakolaisten parissa työskentelevät viranhaltijat keskittyvät arvioimaan palvelujen saatavuutta ja sosiaalisten suhteiden merkitystä kaupunki-maaseutua-kselilla. Haastatteleman maahanmuuttaja-työntekijä pohtii asiaa seuraavasti:

Täällä on ihan hyvä asua, mutta on totta, että tämä on pieni paikkakunta ja on tietyjä rajoitteita kaupallisissa palveluissa tai, että – jossakin voi olla paremmin. Mutta taas joku asunnon saanti, tai se, että naapurit tuntevat toisensa. Se ei ehkä siellä isommalla paikkakunnalla olekaan niin helppoa, että se yhteisöllisyys ja se, että täällä kuitenkin ihmiset välittävät toisistaan, vaikka eivät tunnekaan niin hyvin. Ehkä siellä kerrostalossa asuessa ei välttämättä toteudu, niin kuin nyt he täällä asuvat [rivi]taloissa kaikki.

Kun maaseutua arvioidaan pakolaisten asuinpaikkana, se näyttäytyy täysin toisenlaisessa valossa kuin silloin, kun sitä arvioidaan tulevaisuuteen tähtäävien nuorten elinympäristönä. Pakolaiselle maa- ja syrjäseudulla asumisen ajatellaan antavan erityistä turvaa ja tukea. Haastateltavat myös uskovat, että maahanmuuttajataustaisille ihmisille on tärkeää tulla kohdatuiksi yksilöinä, mikä toteutuu

paremmin pienissä yhteisöissä. He arvelevat, että muualta Suomeen muuttaneet kohtaavat Suomessa ja erityisesti suurissa kaupungeissa ennakkoluuloja ja stereotyyppioille perustuvaa kohtelua, kun taas maaseudulla, missä asukkaita on vähemmän kuin kaupungeissa, maahanmuuttajat eivät jää massaksi vaan heidät kohdataan yksilöinä. Haastatteluissa tunnustetaan lähtemisen pakkoa koskevan keskustelun esiin nostama diskurssi, joka esittää maaseudun konservatiivisena ja ennakkoluuloisesti ulkopuolisiin suhtautuvana paikkana (Kivijärvi 2016), mutta itse maaseudulla asuvat haastateltavat haastavat tätä puhetapaa omien kokemustensa pohjalta:

Etä täällä on – joissakin pienissä kunnissa, semmoista vähän jähm- tai ollaan vähän ennakkoluuloisia uutta kohtaan. Ja lämmetään hitaasti. Olen miettinyt, että onko se semmoista – mutta kun itse asun maaseudulla, toisaalta, niin taas olen kokenut, että siellä on tosi semmoista välitöntä ja kun olen pieneltä paikkakunnalta alun perin kotoisin, niin ajattelen, että monesti se kotoutuminen voi olla helpompaa pienelle paikkakunnalle, kun ihmiset oppivat sinut tuntemaan yksilönä. Ja kaikki huomioi sinut paremmin. Kun minulla on lapsuudestakin sellaisia kokemuksia just oman mustaihoisen serkun kanssa, että pienellä kylällä ei ollut mitään ongelmaa ja sitten, kun mentiin kirkonkylälle, niin alettiin kiusata.

Maaseudun etuna kaupunkeihin nähden pidetään voimissaan olevaa yhteisöllisyyttä. Nähdään, että pienissä kunnissa on tarjolla tiivis sosiaalinen verkosto ihmisille, joilta se heidän elämänhistoriansa vuoksi puuttuu. Pakolaisten kohdalla korostuu tarve elämäntilanteen vakaudelle sekä ihmissuhteiden pysyvyydelle (ks. myös Hynes 2011; Sirriyeh 2013). Haastateltavat perustelevat pysyvyyden tarvetta sillä, että turvapaikanhakijat ovat ensin joutuneet lähtemään omasta kotimaastaan, ja lisäksi monet heistä vielä Suomessakin joutuneet vaihtamaan lukuisia kertoja paikkakuntaa, kun vastaanottokeskuksia on suljettu ja niiden asukkaita siirretty kunnasta

toiseen. Varsinkin pakolaislasten ja -nuorten kohdalla jatkuvaa muutosta pidetään turvatomuutta aiheuttavana tekijänä. Eri puolilla Itä-Suomea nuorten turvapaikanhakijoiden kanssa työskennellyt haastateltava pohtii:

Julkisuudessa on puhuttu alaikäisistä, jotka tulevat ilman vanhempia, mutta minusta on unohdettu ne alaikäiset, jotka tulevat perheissä vanhempien tai sukulaisten kanssa. Osa lapsista varmaan alkaa olla ehkä jo neljännessä koulussa puolentoista vuoden sisällä. Minusta se on kauheaa. Että kun vokka [vastaanottokeskus] on lakkautettu, niin heitä on siirretty semmoisiin vokkeihin, joista tiedettiin, et ne lakkautetaan, se oli virallista. Silti siirrettiin vähäksi aikaa sinne, siellä vähän aikaa koulussa, sitten kolmanteen vokkiin. Ja ehkä neljanteen.

Tällaista repaleista ja minnekään juurtumattomaa elämäntapaa maahanmuuttajatyön ammattilaiset pitävät vahingollisena pienille lapsille, mutta myös nuoruutensa maanpaossa viettäneille ihmisille. Jäämistä maaseudun rauhaan perustellaan lapsen ja perheiden edulla. Pakolaislapsille ja -nuorille halutaan taata rauhallinen ja pysyvä kasvuympäristö. Aineistosta voi siis tunnistaa nimenomaan pakolaisen asemaan liittyvää haavoittuvuutta, johon maalla asuminen voi tuoda ratkaisun. Yksi tällainen seikka on heikko taloudellinen asema. Varsinkin alkuvaiheessa pakolaisten asema työmarkkinoilla on huono, ja he ovat kantaväestöstä riippuvaisempia sosiaaliturvasta (Sarvimäki 2011). Maaseudun edullisen hintatason arvioidaan mahdollistavan tyydyttävän elämän tilanteessa, jossa taloudellista pääomaa on niukalti käytettävissä. Eräs kunnanjohtaja pohdiskelee tilannetta:

Plus sitten se, että kyllä nyt varmaan nämä talouden [empii] paineet tässä maassa, niin väkisininkin hän heijastuvat myöskin niihin etuisuuksiin, mitä maahanmuuttajat saavat ja silloinhan se tarkoittaa sitä, että kyllähän hekin varmaan laskevat, missä heillä voisi olla mahdollisuus työllistyä ja elää semmoisilla kustannuksilla, että siitä jäisikin vielä jotakin.

Tutkimukseen osallistujien mukaan maaseudulle jäävät helpoimmin ne, jotka ovat kyenneet kerryttämään siellä sosiaalista pääomaa eli päässeet osaksi paikallista yhteisöä joko työn tai koulunkäynnin kautta. Toisaalta sama lopputulos voi syntyä myös sosiaalisen ja taloudellisen pääoman puutteesta. Tällöin maalla asuminen ei ole nuoren pakolaisen oma valinta, vaan pikemminkin pakko. Maalle jäädään, kun muita vaihtoehtoja ei ole. Maalle jäävät paitsi ne, jotka ovat onnistuneet solmimaan paikallisiin sosiaalisia suhteita, kuten nuorten välisiä seurustelusuhteita, myös ne, joilla ei ole voimavaroja muuttaa pois:

Voin ajatella, että joitakin perheitä jää, jotka ajattelevat, että lapset ovat jo tuossa koulussa, että he – ja heillä on täällä tuttavita. Tai sitten voi olla semmoisia perheitä, että he eivät kykene lähtemään mihinkään, he tarvitsevat niin paljon apua.

Pakolaisten kuntiin ohjauksen syrjivät käytännöt

Suomeen turvapaikanhakijoina saapuneiden nuorten asuinpaikan valintaan puuttuvat useat toimijat, kuten valtio, kunta, vastaanottokeskukset ja joskus myös nuorten vanhemmat. Nuoret turvapaikanhakijat voivat myös itse olla vanhempia, jotka kantavat huolta lastensa tulevaisuudesta. Ulkopuolisten toimijoiden taholta nuoriin kohdistuu paitsi odotuksia ja toiveita, myös ristiriitaisia vaatimuksia sekä liikkumisesta että paikallaan pysymisestä. Kuntien elinkeinopolitiikasta vastaavien viranhaltijoiden haastatteluissa korostuvat aluepoliittiset tavoitteet, jotka yhdessä Maahanmuuttoviraston ohjeistusten kanssa tuottavat sosiaalisen todellisuuden, jossa nuoria sekä houkutellessaan että painostetaan muuttamaan pieniin kuntiin. Valtio kohdistaa pakolaisiin suoraa taloudellista ohjausta, jonka tavoitteena on vähentää muuttoa kasvu-

keskuksiin. Houkutuksen taas muodostavat maaseudulta nopeasti ja suhteellisen vaivat-
tomasti löytyvät tyhjat asunnot (Kananen
& Sotkasiira 2015, 48). Yksi tutkimukseen
haastatelluista vastaanottokeskuksen johtajista
sanoittaa tilannetta seuraavasti:

No, jos Maahanmuuttovirasto sanoisi, että saatte
vuokravakuuden nyt mihin tahansa haluatte, niin
kyllä varmaan olisi useampi lähtenyt etelään, mutta
siinä on myöskin sitten toisaalta se, että sen nyt
minkä takia [vastaanottokeskuspaikkakunta] on
niin suosittu ollut, niin väittäisin, että asuntojen
saanti on ollut niin nopeata, että täältä [keskuksesta]
on päässyt suht' rivakkaan pois siinä vaiheessa, kun
sitten on sen luvan saanut.

Vaikka kunnissa uusien, ja varsinkin nuorten
ja työikäisten asukkaiden saamista pidetään
ensiarvoisen tärkeänä, niissä voidaan kui-
tenkin olla haluttomia sitoutumaan näihin
nuoriin tulijoihin. Yksi merkittävä syy tähän
löytyy heihin kohdistuvista ristiriitaisista odo-
tuksista. Silloin, kun tulijat luetaan nuoriksi,
heihin ei uskalleta ”panostaa”, koska ajatel-
laan, että he tulevat kuitenkin muuttamaan
pian pois paikkakunnalta. Toisaalta pakolais-
ten kohdalla pelätään heidän haavoittuvuut-
taan ja tuen tarvettaan. Pelkona on, että pa-
kolaisuuden ”rampauttamien” ihmisten polku
työmarkkinoille ja ”tuottaviksi” kansalaisiksi
on liian pitkä. Kunnissa, joiden taloustilanne
on vaikea, tästä muodostuvaa mahdollista
taloudellista lisärasitusta pidetään uhkana,
joka halutaan välttää. Siksi maahanmuuttajina
Suomeen tulleiden nuorten elämää arvioidaan
ikään kuin SWOT-analyysina ja tehdään jat-
kuvaa punnintaa maahanmuuton uhkien ja
mahdollisuuksien välillä. (Sotkasiira 2016a.)

Ristiriitaiset odotukset tulevat näkyviksi
esimerkiksi niissä epävirallisissa käytännöissä,
joilla oleskeluluvan saaneita turvapaikanha-
kijoita ohjataan vastaanottokeskuksista asuk-
kaiksi kuntiin. Huolimatta siitä, että laki ta-
kaa Suomessa laillisesti oleskeleville oikeuden

valita vapaasti oman asuinpaikkakuntansa,
kunnat voivat käyttää harkintaa hyväksyes-
sään asukkaikseen pakolaisia. Koska kuntiin
sijoittaminen tapahtuu vastaanottokeskuk-
sen, ELY-keskusten ja kuntien yhteistyöllä,
kunnilla on mahdollisuus vaikuttaa siihen,
keitä niihin asettuu. Ne voivat jopa kieltäytyä
vastaanottamasta joitakin henkilöitä. Eräs
länsisuomalainen kunnanjohtaja valottaa va-
likoivia toiveitaan näin:

Allussahan ne puhuivat, että tänne jää 300. Jos tänne
se pari-kolmekymmentä jää, niin hyvä. Meidän
pitää vain katsoa, keitä ne on ne pari-kolmekym-
mentä. Kerroin lehdessä, että pannaan ne töihin ja
tsekataan, ketkä ne on ne pari-kolmekymmentä hy-
vää. Yritetään rekrytää ne jäämään tänne ja laitetaan
loput Helsinkiin.

Aineistossani on viitteitä siitä, että erityises-
ti nuoret perheettömät miehet tulevat tässä
tilanteessa syrjityiksi. Eräs maahanmuutto-
työntekijä kuvasi yksinäisiin miehiin liitettyä
uhkaa ”demografisiksi peloiksi”. Taustalla voi
vaikuttaa myös se, etteivät nuoret miehet sovi
eurooppalaiseen stereotypiaan haavoittuvasta
ja apua tarvitsevasta pakolaisesta (Mascini &
van Bochove 2009; Griffiths 2015). Eräs tut-
kimukseen haastateltu vastaanottokeskuksen
johtaja pohtii kuntaan osoittamisen käytän-
töjä kriittisesti:

Jos jotain kritisoin, niin ehkä kritisoin sitä, kuinka
kunnilla on niin suuri mahdollisuus itse valita,
minkä sortin tallajia ne haluavat. Ihan niin pitkälle
menee, että otetaanko lapsiperheitä vai otetaanko
yksin tulleita miehiä tai naisia. Minusta se on kum-
mallista asiakasvalintaa, mielestäni sen ei pitäisi
mennä niin. Siinä on jotain, mikä kalskahtaa. Että
en haluaisi olla yksin tullut nuori mies. Juuri kukaan
kunta ei sinua halua.

Kunnat siis harkitsevat tarkasti, millaisia uusia
asukkaita ne ottavat vastaan. Myös mediassa
on raportoitu paikallisista kiistoista ja kes-
kusteluista, joita on aiheeseen liittyen käyty
(esim. Salomäenpää 2016). Yllä siteerattu

vastaanottokeskuksen johtaja arvioi kuntien valitsevat asukkaita paitsi sukupuolen, iän ja perhetilanteen, myös esimerkiksi vammaisuuden, terveyden tai kotoutumiskielen perusteella. Hän jatkaa pohdintaansa:

Ja sitten on ollut sellaista, että jostakin perheestä haluttiin saada terveystietoja etukäteen tutkittavaksi. Niin eihän me nyt herranjumala semmoiseen voida, sehän on kuin vaihtolovelvollisuuden rikkomista. Minusta se oli tosi tökeröä. Olin tästä jopa ELY-keskukseen yhteydessä, mutta ei se viestini ehkä mennyt läpi. Sitten tuli ilmoitus, että meillä ei ole tarjota – se oli ruotsinkielinen kunta, missä tämä kävi. Ilmoitettiin, että meillä ei ole tarjota heille, perhe halusi kotoutua suomeksi, että ei ole tarjota heille vammaispalveluja suomeksi. Minusta se oli tuplasyrjintä. Kielellinen ja myös vammaisuuden vuoksi, et kunnanhan täytyy tarjota nämä. Tämöisiä tilanteita on ja hehän ihan, siellähän maahanmuuttajan koordinaattori, joku valkkailee niitä asiakkaita pinosta. Tavallaan ymmärrän sen, että halutaan, jos ihminen tarvitsee jotain [palvelua], mutta on se ronskia. Vähän tämöistä huutolaismarkkinameininkiä.

Vaikka puhuja pitää todennäköisenä, että kunnat valitsevat asukkaita itsekkäistä syistä, on mahdollista, että asukasvalinnan taustalla olisi myös toive turvapaikanhakijan erityistarpeiden huomioimisesta. Ajatuksena on, että jos paikkakunnalla ei ole helposti saatavilla asukkaalle tarvittavia palveluja, voi olla perusteltua neuvoa henkilöä muuttamaan toiseen kuntaan. Turvapaikanhakijat voivat itsekin olla sitä mieltä, että on hyvä asua sairaalan lähellä, jos joku perheen jäsenistä tarvitsee säännöllisesti erityissairaanhoitoa. Oleskeluluvan saanut henkilö on lain mukaan oikeutettu itse valitsemaan, minne asettuu asumaan. Keskustelu kuntaan muutosta tuo kuitenkin esille, että pakolaisen asuinpaikan valintaan kohdistuu painetta valtion ja kuntien taholta – ja mitä yhteiskunnasta ja julkisista palveluista riippuvaisempi yksilö on, sitä voimakkaampaa ohjausta hän kohtaa.

Pakolaisuudet puun ja kuoren välissä

Aiemmissa maahanmuuttajien Suomen sisäistä muuttoliikettä käsittelevissä selvityksissä muuttoliikettä maaseudun ja kaupunkien välillä on tarkasteltu pitkälti siitä näkökulmasta, kuinka hyvin maahanmuuttajat viihtyvät maaseudulla tai millä keinoin kaupunki houkuttaa heitä puoleensa (esim. Pehkonen 2005; Martin, Mäntylä & Pakkanen 2013; Sjöblom-Immala 2012; 2016). Tämän niin sanotun liikkuvuuden työntö–veto-mallin keskeinen idea on, että muuton etuja ja haittoja pohtiessaan ihmiset vertailevat toisiinsa lähtö- ja tuloalueen ominaisuuksia ja valitsevat asuinpaikkansa niiden perusteella.

Työntö–veto-mallin rajoitteiksi voivat muodostua metodologinen nationalismi eli muuttoliikkeen tarkastelu vain Suomen rajojen sisäpuolella sekä piiloon jäävät rasistiset ja rodullistavat käytännöt (Chakraborti & Garland 2003). Toisaalta se voi peittää näkyvistä liikkuvuutta ohjaavia pakkoja ja välttämättömyyksiä, joihin yksilöiden on omissa ratkaisuisaan mukauduttava. Piiloon voivat jäädä myös ne suomalaisen yhteiskunnan sisäiset rajanvedot, joilla säädellään muuttajien oikeutta kotikuntaan sekä pääsyä esimerkiksi sosiaaliturvan ja terveydenhuollon piiriin (ks. esim. Alastalo & Homanen 2015; Könönen 2018).

Käsillä oleva tutkimus on tuonut esiin, että eri tavoin marginaaliin määrittyvät voidaan pakottaa tahtonsa vastaisesti paikoilleen tai liikkeelle kohti asuinpaikkaa, jota he eivät ole itse valinneet (ks. myös Brown, Scrase & Ganguly-Scrase 2017). Suomeen turvapaikanhakijoina muuttaneiden nuortenkaan asuinpaikan valinta ei tapahdu vain erilaisia vaihtoehtoja puntaroimalla. Heidän tulevaisuutensa kannalta on erittäin tärkeää, millaiseen positioon heidät asemoidaan suhteessa suomalaiseen yhteiskuntaan. Siinä missä

”nuorta” kannustetaan tekemään valintoja ja etenemään itsenäisesti kohti tavoitteitaan, katsovat valtio ja kunnat olevansa oikeutettuja rajoittamaan voimakkaastikin ”pakolaisen” toimijuutta asuinpaikan valinnan suhteen (vrt. Hynes 2011).

Ristiriitaiset odotukset asettavat turvapaikanhakijoina Suomeen tulleet nuoret ikään kuin puun ja kuoren väliin. He ovat yhtä aikaa tervetulleita ja ei-toivottuja maaseudun asukkaita. Kuntiin halutaan työelämän tarpeisiin sopeutuvia toimeliaita nuoria ihmisiä, mutta toisaalta ei uskota, että kuvatus kaltaiset nuoret voisivat viihtyä ja turvata elantonsa maaseudulla. Vakautta ja turvaa tarvitsevat, ja siksi maaseudulle jäävät, pakolaiset taas voidaan kokea taloudelliseksi rasitteeksi. Äärimilleen vietynä tämä ajatusmalli johtaa siihen, että kansainvälisiä nuoria asukkaita ei maalle edes haluta.

Niin kauan kuin maaseutu on sekä rakenteidensa että mielikuvien puolesta periferiaa, nuoret nähdään siellä vain pistäytyjinä (Sotkasiira 2016a). Näissä olosuhteissa käsitys, jonka mukaan erityisesti pakolaiset, maaseudulle sijoittuvista kuntapaikoista huolimatta, muuttavat varsin nopeasti suurimpiin kaupunkikeskuksiin, on paitsi nykytilanteen kuvaus, myös itseään toteuttava profetia (esim. Forsander & Nevalainen 2016). Toisin tekeminen edellyttää, että nykytilanne ja siihen liittyvät ristiriitaiset odotukset tunnistetaan ja niitä aletaan tietoisesti kyseenalaistaa. Lisäksi on syytä huomata puhetaipojen vahva yhteys alueelliseen rakenteelliseen eriarvoisuuteen koulutuksen ja työn suhteen. Diskurssit eivät ainoastaan kuvaa olemassa olevaa todellisuutta, vaan ne voivat myös muodostua kuvaksi tavoiteltavasta tulevaisuudesta. Niiden voima on niiden kyvyssä ohjata poliittista päätöksentekoa suhteessa muuttoliikkeisiin ja maaseutualueisiin.

Lähteet

- Aaltonen, Sanna (2012) Elämän umpisolmuja avaamassa. Toimijuus ja institutionaaliset rajat nuorten siirtymässä. Teoksessa Elina Pekkarinen & Kaisa Vehkalahti & Sami Myllyniemi (toim.) *Lapsen ja nuoret instituutioiden kehityksissä. Nuorten elinolot vuosikirja 2012*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Valtion nuorisosaian neuvottelukunta, 180–191.
- Alastalo, Marja & Homanen, Riikka (2015) Hyvinvointivaltion rajankäyntiä maistraatissa. Ulkomaalaisten rekisteröintikäytännöt erilaisten statusten ja valtiollisen tiedon lähteenä. *Yhteiskuntapolitiikka* 80 (2), 147–159.
- Allsopp, Jennifer & Chase, Elaine & Mitchell, Mary (2015) The Tactics of Time and Status: Young People’s Experiences of Building Futures While Subject to Immigration Control in Britain. *Journal of Refugee Studies* 28 (2), 163–182.
- Anderson, Bridget (2013) *Us and Them? The Dangerous Politics of Immigration Controls*. Oxford: Oxford University Press.
- Bauman, Zygmund (1998) *Globalisation: The Human Consequences*. Cambridge: Polity Press.
- Bell, Michael M. & Osti, Giorgio (2010) Mobilities and ruralities: an introduction. *Sociologia Ruralis* 50 (3), 199–204.
- Brown, Trent & Scrase, Timothy J. & Ganguly-Scrase, Ruchira (2017) Globalised dreams, local constraints: migration and youth aspirations in an Indian regional town. *Children’s Geographies* 15 (5), 531–544.
- Chakraborti, Neil & Garland, Jon (2003) An ‘invisible’ problem? Uncovering the nature of racist victimisation in rural Suffolk. *International Review of Victimology* 10 (1), 1–17.
- Cloke, Paul & Milbourne, Paul & Widdowfield, Rebekah (2003) The complex mobilities of homeless people in rural England. *Geoforum* 34, 21–35.
- Cuervo, Hernan & Wyn, Johanna (2012) *Young People Making it Work. Continuity and Change in Rural Places*. Melbourne: Melbourne University Press.
- de Lima, Philomena (2012) Boundary Crossings: Migration, Belonging/Un-belonging’ in Rural Scotland. Teoksessa Charlotta Hedberg & Renato Miguel do Carmo (toim.) *Translocal Ruralis, Mobility and Connectivity in European Rural Spaces*. Dordrecht: Springer, 203–217.
- Dufty-Jones, Rae (2014) Rural Economies in the ‘Age of Migration’: Perspectives from OECD Countries. *Geography Compass* 8 (6), 368–380.
- Eurostat (2016) File: Distribution by age of (non-EU) first time asylum applicants in the EU and

- EFTA Member States, 2015 (%) YB16.png. [http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Distribution_by_age_of_\(non-EU\)_first_time_asylum_applicants_in_the_EU_and_EFTA_Member_States,_2015_\(%C2%B9\)_\(%25\)_YB16.png&oldid=281307](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Distribution_by_age_of_(non-EU)_first_time_asylum_applicants_in_the_EU_and_EFTA_Member_States,_2015_(%C2%B9)_(%25)_YB16.png&oldid=281307) (Viitattu 28.5.2018.)
- Eurostat (2017) File: Distribution by age of (non-EU) first time asylum applicants in the EU and EFTA Member States, 2016 (%) YB17.png. [http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Distribution_by_age_of_\(non-EU\)_first_time_asylum_applicants_in_the_EU_and_EFTA_Member_States,_2016_\(%25\)_YB17.png&oldid=330750#filehistory](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Distribution_by_age_of_(non-EU)_first_time_asylum_applicants_in_the_EU_and_EFTA_Member_States,_2016_(%25)_YB17.png&oldid=330750#filehistory) (Viitattu 28.5.2018.)
- Evans, Karen (2002) Taking Control of their Lives? Agency in Young Adult Transitions in England and the New Germany. *Journal of Youth Studies* 5 (3), 245–269.
- Evans, Karen (2007) Concepts of Bounded Agency in Education, Work, and the Personal Lives of Young Adults. *International Journal of Psychology* 42 (2), 85–93.
- Farrugia, David (2013) Towards a spatialised youth sociology: The rural and the urban in times of change. *Journal of Youth Studies* 17 (3), 293–307.
- Farrugia, David (2016). The mobility imperative for rural youth: the structural, symbolic and non-representational dimensions rural youth mobilities. *Journal of Youth Studies* 19 (6), 836–851.
- Forsander, Annika & Nevala, Jaana (2016) Esipuhe. Teoksessa Heli Sjöblom-Immala. *Katsaus somalialaisten, irakilaiden ja afganistanilaisten maasisäiseen muuttoliikkeeseen Suomessa 2000-luvulla*. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö, 6–7.
- Furlong, Andy (2009) Revisiting Transitional Metaphors. Reproducing Social Inequalities under the Conditions of Late modernity. *Journal of Education and Work* 22 (5), 343–353.
- Griffiths, Melanie (2015) “Here, Man Is Nothing!” Gender and Policy in an Asylum Context. *Men and Masculinities* 18 (4), 468–488.
- Harinen, Päivi (2012) Mennään bussilla. Pitkä koulu-matka nuorten vapaa-ajan puiteistajana. Teoksessa Elina Pekkarinen & Kaisa Vehkalahti & Sami Myllyniemi (toim.) *Lapset ja nuoret instituutioiden kehyksissä. Nuorten elinolot vuosikirja 2012*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Valtion nuorisoasiain neuvottelukunta, 170–179.
- Harinen, Päivi (2014) Kilometrien eristämät? Nuorten arkea syrjäkyläkontekstissa. Teoksessa Sami Myllyniemi (toim.) *Ihmisarvoinen nuoruus. Nuorisobarometri 2014*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 153–170.
- Hartikainen, Esko (2016). Keskustelun keskellä syrjä: Syrjäseutukeskustelu Suomessa vuodesta 1945. Teoksessa Päivi Armila & Terhi Halonen & Mari Käyhkö (toim.) *Reunamerkitöjä Hylkysyrjästä. Nuorten elämänraameja ja tulevaisuudenkuvia harvaanasutulla maaseudulla*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 178. 23–40.
- Hubbard, Phil (2005) Accommodating Otherness: anti-asylum centre protest and the maintenance of white privilege. *Transactions* 30 (1), 52–65.
- Hugo, Grame & Morén-Alegret, Ricard (2008) International Migration to Non-Metropolitan Areas of High Income Countries: Editorial Introduction. *Population, Space and Place* 14, 473–477.
- Huttunen, Laura (2004) Kasvoton ulkomaalainen ja kokonainen ihminen: marginalisoiva kategorisointi ja maahanmuuttajien vastastrategiat. Teoksessa Arja Jokinen, Laura Huttunen & Anna Kulmala (toim.) *Puhua vastaan ja vaieta. Neuvottelu kulttuurisista marginaaleista*. Helsinki: Gaudeamus, 134–154.
- Hynes, Patricia (2011) *The Dispersal and Social Exclusion of Asylum Seekers: Between Liminality and Belonging*. Bristol: Policy Press.
- Jamieson, Lynn (2000) Migration, Place and Class: Youth in a Rural Area. *European Sociological Review* 48:2, 203–223.
- Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (1999) *Diskurssianalyysi liikkeessä*. Tampere: Vastapaino.
- Jones, Gill (1999). ‘The same people in the same place?’ Socio-spatial identities and migration in youth. *Sociology* 33 (1), 1–22.
- Kananen, Marko & Sotkasiira, Tiina (2015) “They’re here and we’re going to have to do the best we can.” Integration of Somali immigrants in Lieksa and Fort Morgan. Teoksessa Ismo Söderling & Johanna Leinonen (toim.) *Participation, Integration, and Recognition: Changing Pathways to Immigrant Integration*. Turku: Siirtolaisinsti-tuutti, 44–57.
- Kelahaara, Marko & Mattila, Markku (2017) *Onneen ei ole oikotietä tässä maassa. Kauhava ja Kauhavan vastaanottokeskus*. Turku: Siirtolaisuusinsti-tuutti, julkaisuja 10.
- Kiilakoski, Tomi (2016) *I am Fire but my Environment is the Lighter. A Study on Locality, Mobility, and Youth Engagement in the Barents Region*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.
- Kivijärvi, Antti (2016) Maalta kaupunkiin? Nuoret maahanmuuttajamiehet ja Suomen sisäinen

- muuttoliike. Teoksessa Antti Kivijärvi & Marja Peltola (toim.) *Lapset ja nuoret muuttoliikkeessä. Nuorten elinolat -vuosikirja 2016*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto & Terveysten ja hyvinvoinnin laitos & Nuorisosiain neuvottelukunta, 167–180.
- Kylätoiminta ry (2017) *Tilaa elämälle! Teemalehti kotouttamisesta ja kylätoiminnasta. Maalle mahtuu tulijoita*. http://www.kylatoiminta.fi/uploads/images/tiedostot/TilaaElamalle_SMALL_auk.pdf (Viitattu 30.10.2017.)
- Kytö, Hannu & Kral-Leszczynska, Monika (2013) *Muuttoliikkeen voittajat ja häviäjät*. Helsinki: Kunnallissalan kehittämiskeskitys.
- Käyhkö, Mari (2016) Kotoa pois pakotetut? Syrjäseutujen nuorten toiselle asteelle siirtyminen ja koulutuksen alueellinen eriarvoisuus. Teoksessa Päivi Armila & Terhi Halonen & Mari Käyhkö (toim.) *Reunamerkitöjä Hylkysyrjästä. Nuorten elämäraameja ja tulevaisuudenkuvia harvaanasutulla maaseudulla*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 178, 74–96.
- Käyhkö, Mari (2017) ”Vähän niinku metän keskellä ja silleen”. *Syrjäseutu, yläkouluikäiset tytöt ja tutuksi eletty paikka. Sukupuolentutkimus* 30 (3), 7–23.
- Könönen, Jukka (2018). Differential inclusion of non-citizens in a universalistic welfare state. *Citizenship Studies*, 22(1), 53–69.
- Latva-Mantila, Pirjo (2015) Maahanmuuttajat pelasivat pikkukunnan: ”Koko perhe, kaikki sisarukset ja muitakin sukulaisia on töissä täällä.” <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000000996048.html> (Viitattu 30.10.2017.)
- Maahanmuuttovirasto (2016) Maahanmuuttoviraston ohje vastaanottokeskuksille oleskeluluvan saaneiden kuntiin siirtymisestä. 30.6.2016. MIG-Dno-2016-687.
- Maahanmuuttovirasto (2017) *Tilastot*. <http://tilastot.migri.fi/#decisions/23330/49?start=552§ion=decisions> (Viitattu 31.10.2017.)
- Maahanmuuttovirasto (2018) *Tilastot*. <http://tilastot.migri.fi/#decisions/23330?start=540&end=551> (Viitattu 28.5.2018.)
- Maa- ja metsätalousministeriö (2016) Tiedote. Husu-Kallio: Myös maaseutu ponnistaa monikulttuurisuudesta. http://mmm.fi/artikkeli/-/asset_publisher/husu-kallio-myos-maaseutu-ponnistaa-monikulttuurisuudesta (Viitattu 31.10.2017.)
- Martin, Anna & Mäntylä, Miia & Pakkanen, Merja (2013) *Maahanmuuttajien kotouttaminen maaseudulle kolmen sektorin yhteistyönä*. Vaasa: Vaasan yliopisto, Levón-instituutti.
- Mascini, Peter & van Bochove, Marjolein (2009) Gender Stereotyping in the Dutch Asylum Procedure: “Independent” Men versus “Dependent” Women. *The International Migration Review* 43 (1), 112–133.
- Mattila, Markku & Björklund, Krister (2013) *Tomaatteja, teollisuutta ja monikulttuurisuutta Närpiön malli maahanmuuttajien kotouttamisessa*. Siirtolaisuusinstituutin Pohjanmaan aluekeskuksen tutkimuksia nro 5. Turku: Siirtolaisuusinstituutti. <http://www.siirtolaisuusinstituutti.fi/files/painetutpohjanmaan-aluekeskuksen-julkaisuja-jatutkimuksia/sipa-5-narpion-malli-siirtolaisuusinstituutti2013.pdf> (Viitattu 8.1.2018.)
- Miettinen, Anneli (2015) *Miksi syntyyvyys laskee? Suomalaisten lastensaantiin liittyviä toiveita ja odotuksia. Perhebarometri 2015*. Helsinki: Väestöliitto.
- Milbourne, Paul (2007) Re-populating rural studies: migrations, movements and mobilities. *Journal of Rural Studies* 23 (3), 381–386.
- Milbourne, Paul & Kitchen, Lawrence (2014) Rural mobilities: Connecting movement and fixity in rural places. *Journal of Rural Studies* 34, 326–336.
- Moiso, Sami (2012) *Valtio, alue, politiikka. Suomen tilasuhteiden sääntely toisesta maailmansodasta nykypäivään*. Tampere: Vastapaino.
- Mäntymaa, Eero (2015) Hallitus hajasijoittaa pakolaiset ympäri Suomea – ja toistaa Ruotsin virheet? 10.12.2015 <https://yle.fi/uutiset/3-8492672> (Viitattu 5.8.2017.)
- Mäntymaa, Eero (2016) Kahden kuukauden vuokra ja takuu päälle – valtio houkuttelee turvapaikanhakijoita kuntapaikkoihinsa rahalla. <https://yle.fi/uutiset/3-8974789> (Viitattu 5.8.2017.)
- Mäntymaa, Eero & Tuominen Stina (2015) Maahanmuuttaja ei viihdy maaseudulla – näin he siirtyvät suurkaupunkeihin. <https://yle.fi/uutiset/3-8512119> (Viitattu 30.10.2017.)
- Nugin, Raili (2014) “I think that they should go. Let them see something”. The context of rural youth’s out-migration in post-socialist Estonia. *Journal of Rural Studies* 34, 51–64.
- Ollila, Anne (2008) *Kerrottu tulevaisuus. Alueet ja nuoret, menestys ja marginaalit*. Acta Universitatis Lapponiensis 141. Rovaniemi: Lapin yliopisto.
- Ottosson, Lisa & Eastmond, Marita & Cederborg, Ann-Christin (2017) Assertions and aspirations: agency among accompanied asylum-seeking children in Sweden. *Children’s Geographies*, 15(4), 426–438.
- Paasi, Anssi (1995) The social construction of peripherality: the case of Finland and the Finnish-Russian border area. Teoksessa Heikki Eskelinen & Folke Snickars (toim.) *Competitive European Peripheries*. Heidelberg: Springer Verlag, 235–258.
- Pehkonen, Aini (2005) *Maahanmuuttajan kotikunta*

- Helsinki: Kunnallissalan kehittämssäätiö.
- Penttinen, Pekka (2016) Viettäisinkö elämäni periferiassa? Nuorten muuttoalttius Itä-Suomessa? Teoksessa Antti Kivijärvi & Marja Peltola (toim.) *Lapsset ja nuoret muuttoliikkeessä. Nuorten elinolo -vuosikirja 2016*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto & Terveyden ja hyvinvoinnin laitos & Nuorisoasiain neuvottelukunta, 149–166.
- Pietikäinen, Sari & Mäntynen, Anne (2009) *Kurssi kohti diskurssia*. Tampere: Vastapaino.
- Pöllänen, Pirjo & Voutilainen, Mari & Tedre, Silva (2016) Kyydillä kouluun. Teoksessa Silva Tedre & Sonja Pöllänen & Mari Voutilainen (toim.) *Maaseudun näkökulmasta. Tarkennuksia hyvinvointipalveluiden muutoksiin*. Joensuu: Kirjokansi, 117–130.
- Radford, David (2017) Space, place and identity: Intercultural encounters, affect and belonging in rural Australian spaces. *Journal of Intercultural Studies* 38 (5), 495–513.
- Rugg, Julie & Jones, Anwen (1999). *Getting a job, finding a home: Rural youth transitions*. Bristol: The Policy Press.
- Saari, Tiina (2016) Sovittuja kuntapaikkoja tarvitaan lisää. *Iltalehti*. 13.2.2016.
- Salomäenpää, Minna (2016) Kunnissa punnitaan nyt tarkkaan pakolaisten vastaanottamista – ”Pitää viedä valtuustoon”. <https://yle.fi/uutiset/3-9119400> (Viitattu 28.5.2018.)
- Sarvimäki, Matti (2011): Assimilation to the Welfare State: Labor market performance and Use of Social Benefits by Immigrant in Finland. *Scandinavian Journal of Economics* 113 (3), 665–668.
- Sinkkonen-Tolppi, Merja (2005) *Maailma kutsuu, katkeavatko juuret? Nuorten kotiseudulle kiinnittyminen ja sen yhteys nuorten sosiaaliseen pääomaan*. Kuopion yliopiston julkaisuja. E, Yhteiskuntatieteet, no 125.
- Sirriyeh, Ala (2013) *Inhabiting Borders, Routes Home: Youth, Gender, Asylum*. Farnham: Ashgate.
- Sjöblom-Immala, Heli (2012) *Työtä, palveluja ja luonnonläheisyyttä. Maahanmuuttajien Suomen sisäiset muutot, asumistoeveet ja kotoutuminen 2000-luvulla*. Turku: Siirtolaisuusinstituutti.
- Sjöblom-Immala, Heli (2016) *Katsaus somalialaisten, irakiläisten ja afganistanilaisten maan sisäiseen muuttoliikkeeseen Suomessa 2000-luvulla*. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö.
- Skeggs, Beverly (2004) *Class, Self, Culture*. London: Routledge.
- Sotkasiira, Tiina (2016a) Maahanmuuttajanuoret – suomalaisen syrjäseudun toiveiden tynnyri? Teoksessa Antti Kivijärvi & Marja Peltola (toim.) *Lapsset ja nuoret muuttoliikkeessä. Nuorten elinolo -vuosikirja*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto & Terveyden ja hyvinvoinnin laitos & Nuorisoasiain neuvottelukunta, 181–196.
- Sotkasiira, Tiina (2016b) Onko syrjäseutujen tulevaisuus maahanmuuttajien käsissä? Teoksessa Päivi Armila, Tiina Sotkasiira & Ville-Samuli Haverinen (toim.) *Iska Warran – Mitä kuuluu? Somalialaisdi-asporea meillä ja muualla*. Reports and Studies in Social Sciences and Business Studies 9. Joensuu: Itä-Suomen yliopisto, 33–42.
- Sotkasiira, Tiina & Haverinen, Ville-Samuli (2016) Battling for Citizenship. A case study of Somali settlement in Lieksa, Finland, *Nordic Journal of Migration Research* 6 (2), 115–123.
- Tedre, Silva & Pulkkinen, Anneli (2010) Vanhuksen paikka maaseudulla. Vanhustyönjohtajien näkemyksiä. *Maaseudun Uusi Aika* 18 (1), 5–16.
- Tedre, Silva & Pulkkinen, Anneli (2011) Kulkeminen avaimena ikääntyvien maalla asumisen mahdollisuuksiin. *Yhteiskuntapolitiikka* 76:3, 300-308.
- Työ- ja elinkeinoministeriö (2016) Valtion kotouttamisohjelma vuosille 2016-2019. <http://tem.fi/documents/1410877/3506436/Valtion+kotouttamisohjelma+vuosille+2016-2019.pdf> (Viitattu 23.8.2017.)
- Tuuva-Hongisto, Sari & Pöysä, Ville & Armila, Päivi (2016) *Syrjäkylien nuoret – unohtetut kuntalaiset?* Kunnallissalan kehittämssäätiön Tutkimusjulkaisu-sarjan julkaisu 99. Helsinki: Kunnallissalan kehittämssäätiö.
- Törrönen, Jukka (2000) Subjektiaseman käsite empiirisessä sosiaalitutkimuksessa. *Sosiologia* 37 (3), 243–255.
- Törrönen, Jukka (2001) The Concept of Subject Position in Empirical Social Research. *Journal for the Theory of Social Behaviour* 31 (3), 313–329.
- Yle (2017): Vastaanottokeskusten määrä pudonnut puoleen – katso kartalta, missä ne sijaitsevat. 2017. <https://yle.fi/uutiset/3-9704977> (Viitattu 23.8.2017.)
- Vaattovaara, Virpi (2015) *Elämänkulku ja toimijuus. Lapin maaseudun nuorista aikuisiksi 1990–2011*. Rovaniemi: Lapin yliopisto.
- Wren, Karen (2003) Refugee dispersal in Denmark: from macro- to micro-scale analysis. *Population, Space & Place* 9 (1), 57–75.